

عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی

تاریخ دریافت: 1396/02/18

تاریخ پذیرش: 1397/04/18

محمد رضا رادفر،¹ اصحاب حبیبزاده²

از صفحه 53 تا 84

چکیده

زمینه و هدف: پژوهش حاضر به منظور بررسی دیدگاه شهروندان اراکی در رابطه با تأثیر عوامل اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی انجام شده است. در واقع هدف اصلی پژوهش حاضر «تبیین عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی» می‌باشد.

روش: پژوهش حاضر در سطح تبیینی است که با روش پیمایش انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه شهروندان اراکی در سال 1396 بود. انتخاب نمونه به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای صورت گرفته است. تکنیک‌های جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد که در حجم نمونه 384 نفر اجرا و برای سنجش احساس امنیت اجتماعی، از پرسشنامه استاندارد احساس امنیت، استفاده شده است.

یافته‌ها: براساس یافته‌های پژوهش مؤلفه‌های اجتماعی تأثیرگذار بر احساس امنیت اجتماعی به ترتیب عبارت‌اند از: عملکرد ناجا، آگاهی اجتماعی، رضایت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، پایگاه اجتماعی، مشارکت اجتماعی و منشأ اجتماعی.

نتیجه‌گیری: پلیس به عنوان ابزار کنترل بیرونی افراد؛ روابط و مناسبات اجتماعی نیز با افزایش آگاهی‌های اجتماعی؛ رفع تبعیض و بی‌عدالتی، فقر و فساد از جامعه که رضایت‌مندی اجتماعی را بهبود می‌بخشد؛ تراکم ارتباطی با بهبود اعتماد اجتماعی؛ ایجاد شرایط به‌منظور جذب گرایش‌های مختلف به جذب در پایگاه‌های اجتماعی؛ ترویج و تبلیغ نقش‌های اجتماعی به‌منظور تقویت مشارکت اجتماعی؛ تعدد شبکه‌های مشارکت اجتماعی و نیز جلوگیری از قطبی شدن هنجارها؛ تضاد هنجاری؛ ناپایداری هنجاری؛ ضعف هنجاری و بی‌هنجاری در جامعه در راستای منشاء اجتماعی؛ جملگی به بهبود ضریب احساس امنیت اجتماعی کمک خواهند نمود.

واژه‌های کلیدی: امنیت اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، آگاهی اجتماعی، رضایت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی.

¹ - دانش آموخته بررسی اطلاعاتی دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

² - دانشیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران(نویسنده مسئول): ertabat1388@yahoo.com

بر اساس استدلال نظریه پردازان جدید مدرنیته، منابع خطر زیادی در زندگی ما وجود دارد و همین خطرات بالقوه خود باعث به وجود آمدن ترس و عدم امنیت در مردم شده است. محققان شرایط اجتماعی مختلف مانند کاهش ایمان به سنت‌ها، دین، علم و پیشرفت انسانیت، جرم، بحران در سازمان‌ها و ارزش‌ها، گسست خانواده و ارتباطات خانوادگی، عدم ثبات شغلی، نابودی محیط زیست و همچنین عوض شدن چهره بسیاری از منابع، خطر بالقوه دیگری که قبلاً بسیار خطرناک در نظر گرفته نمی‌شدند جزء مهم‌ترین عوامل احساس ناامنی در مردم می‌دانند (احمدی و احیایی، 1393: 36).

احساس امنیت اجتماعی از نظر باری بوزان به حفظ مجموع ویژگی‌هایی اشاره می‌کند که براساس آن افراد خودشان را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی تلقی می‌کنند، یا به بیان دیگر معطوف به جنبه‌هایی از زندگی فرد می‌گردد که هویت گروهی او را سامان می‌بخشند (نوبدینیا، 1382: 64). در واقع آنچه باعث می‌شود گروه اجتماعی سامان گیرد، احساس وابستگی و تعلق است که میان اعضای گروه وجود دارد و به آن‌ها کلیت یکپارچه‌ای می‌بخشد که مبنای تعریف اعضاء از هستی خویش خواهد بود و شناسایی دیگران به عنوان بیگانه و خارجی. پس گروه اجتماعی آن کلیت خاصی است که به دلیل اشتراک اعضای گروه در اندیشه و باورها، احساسات و عواطف، و از آن به عنوان «ما» یاد می‌کنند. حال هر دو عامل و پدیده‌ای که باعث اختلال در احساس تعلق و پیوستگی اعضای گروه گردد در واقع هویت گروه را به مخاطره انداخته و تهدیدی برای امنیت اجتماعی به حساب می‌آید. به همین جهت است که بوزان مفهوم ارگانیکی امنیت اجتماعی را هویت دانسته و امنیت اجتماعی را مترادف امنیت هویت تلقی می‌نماید (کردزنگنه، 1394: 118).

احساس امنیت به معنای فقدان هراس از اینکه ارزش‌های انسانی مورد حمله قرار گیرد یا به مخاطره نیفتد و به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع، اطمینان و آرامش خاطر، ایمنی، آرامش قلب و خاطر جمع بودن است (نوروزی و فولادی سپهر، 1388: 147 به نقل از هرسیچ و محموداوغلی، 1391: 12). به عبارت دیگر احساس امنیت به احساس رهایی انسان از اضطراب، بیم و خطر اطلاق می‌شود. در

واقع زمانی که فرد احساس کند در جامعه و تعاملات اجتماعی خطری جان، مال یا سلامتی وی را مورد تهدید و تعرض قرار نمی‌دهد، می‌توان گفت فرد دارای احساس امنیت است. این احساس امنیت از طریق اعتماد به ارگان‌های تأمین‌کننده امنیت، دولت، مدرسه، نظام اقتصادی، خانواده، شبکه دوستان و ... تأمین می‌شود؛ بنابراین درجه اعتمادورزی فرد به دیگران مشخصه مناسبی برای تعیین درجه احساس امنیت وی تلقی می‌گردد (گروسی و همکاران، 1386). احساس امنیت به عنوان یک متغیر اجتماعی می‌تواند تحت تأثیر عوامل متعدد اجتماعی و فردی قرار گیرند از جمله عواملی که بر احساس امنیت اجتماعی در یک جامعه تأثیر می‌گذارند، می‌توان به نابرابری اجتماعی، میزان سرمایه اجتماعی در دسترس، مشارکت، پایبندی به ارزش‌های مشترک، اعتماد اجتماعی و عوامل زمینه‌ای مثل جنسیت، سن، نوع خانواده و ... اشاره کرد (میری آشتیانی، 1383 به نقل از نیازی و همکاران، 1390: 156).

بیان مسأله

اندیشمندان بر این اعتقادند که وجود امنیت در میان اعضای یک جامعه، به همان اندازه مهم است که احساس امنیت در آن جامعه. در واقع، می‌توان اذعان داشت که وجود امنیت در کنار احساس امنیت حائز اهمیت است. حتی می‌توان ادعا کرد که احساس امنیت در یک جامعه، مهم‌تر از وجود امنیت است؛ چراکه واکنش‌ها و عکس‌العمل‌های افراد در جامعه، به میزان زیادی به میزان دریافت و ادراک آنها نسبت به تلقی که نسبت به واقعیت دارند؛ بستگی دارد، نه خود واقعیت (هزارجریبی و همکاران، 1393). لذا، تا هنگامی که فردی معتقد باشد که در جامعه‌اش امنیت وجود ندارد، احساس امنیت نیز نخواهد کرد؛ ولو اینکه واقعاً هیچ امری امنیت وی را تهدید نکند. تا زمانی که شهروندی در شهر خود و از قدم زدن در کوچه‌ها و خیابان‌های آن، احساس آرامش نکند، احساس امنیت نیز نخواهد داشت و دائماً نگران بوده و تشویش و اضطراب وجود وی را فرا می‌گیرد؛ لذا نبود احساس امنیت نیز می‌تواند همان اثرات فقدان امنیت را داشته باشد.

بی تردید در ایجاد امنیت و احساس امنیت، عوامل گوناگونی دخالت دارند که فقدان آنها برقراری احساس امنیت را کند کرده یا مانع از تحقق آن می‌گردد. مطالعه و پژوهش در خصوص مسأله امنیت اجتماعی از آنجا ناشی می‌شود که تهدیدات داخلی بالقوه و

بالفعل در کشورهای کمتر توسعه یافته، اغلب، امنیت اجتماعی این جوامع را به مخاطره می‌اندازند (خوشفر، 1378). لذا شناسایی عوامل و عناصر تأمین امنیت اجتماعی و احساس ایمنی از پیش شرط‌های اساسی در جهت برنامه‌ریزی برای ارتقای سطح امنیت اجتماعی به شمار می‌رود و از نقش بالایی در برنامه‌ریزی‌های راهبردی دولت‌ها برخوردار است. از این رو انجام تحقیقاتی با هدف شناسایی عوامل اجتماعی تأثیرگذاری همانند پایگاه اجتماعی - اقتصادی، اعتماد اجتماعی، گرایش به مشارکت در تأمین امنیت و همچنین امنیت منطقه محل سکونت بر احساس امنیت اجتماعی، بسیار مورد توجه قرار گرفته است (نیازی و همکاران، 1390: 150). سنجش احساس امنیت اجتماعی و شناسایی عوامل مؤثر بر آن، در درجه اول پژوهشی بنیادین است که موجب گسترش شناخت و دانش موجود در علوم روان‌شناختی و جامعه‌شناختی خواهد شد؛ همچنین اندازه‌های به دست آمده در خصوص احساس امنیت اجتماعی را می‌توان در سیاست‌گذاری عمومی به کار بست. در جوامعی که هدف دولت تأمین رفاه و آسایش مردم، ارتقای کیفیت زندگی آنان و فراهم آوردن زمینه‌های بهروزی و سعادت شهروندان است، نتایج این گونه پژوهش‌ها لازمه ارزیابی‌های دولت از عملکرد خویش و وضعیت زندگی اجتماعی شهروندان است (هزارجریبی و همکاران، 1393).

در نهایت می‌توان عنوان داشت در پژوهش حاضر، دانستن اینکه چه عوامل اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی به عنوان یک بر ساخت اجتماعی که به طور مداوم در میدان اجتماعی بازتولید می‌شود، مورد توجه محقق قرار گرفته است. با توجه به مطالب فوق، تحقیق حاضر درصدد پاسخگویی به این سؤال است که عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان اراکی کدام‌اند؟

جدول 1- خلاصه‌ای از پژوهش‌های انجام شده

مطالعه	محقق و سال	نتایج
بررسی نقش و ارتباط پدیده مهاجرت با امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: کشورهای آسیای مرکزی و روسیه)	کیم (2008)	افزایش پدیده مهاجرت به مناطق مذکور موجب شده است که بازار کار ساکنان اصلی دچار مشکل شود و در نتیجه، پایداری داخلی در خطر افتاده و احساس امنیت اجتماعی مردم کاهش یافته است.
بررسی امنیت اجتماعی از دیدگاه مکتب کوپنهاگن	پانیک (2009)	مفهوم امنیت اجتماعی در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و محیطی و در پنج سطح اصلی که عبارتند از: سیستم بین‌المللی، خرده سیستم بین‌المللی، واحد، خرده واحد و فرد گسترش یافته است.
هویت و امنیت اجتماعی	صالح (2010)	امنیت اجتماعی زمانی خدشه‌دار می‌شود که افراد احساس کنند هویتشان در معرض خطر و یا نابودی است.
بررسی تجربه جوانان درباره احساس امنیت اجتماعی: یک مطالعه کیفی	چینه کش و همکاران (2017)	اکثر شرکت‌کنندگان در مورد نقش مهمی که احساس امنیت اجتماعی در زندگی و سلامت آنها دارند، توافق کردند.
رابطه عوامل اجتماعی و امنیت- اجتماعی زنان سرپرست خانوار (زنان شهر ایلام)	سیدمیرزایی و دیگران (1390)	حمایت خانواده، اعمال قانون و توانمندی زنان در امنیت اجتماعی زنان سرپرست خانوار تأثیر بسزایی دارد
بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهر یاسوج	مختاری و همکاران (1391)	تفاوت معناداری بین افراد جوان، افراد مسن، افراد مجرد، افراد متأهل، قومیت‌های مختلف و ... از نظر احساس امنیت اجتماعی وجود دارد. همچنین رابطه مستقیم و معناداری بین متغیرهای پایگاه اقتصادی-اجتماعی، اعتماد اجتماعی، میزان دینداری، نگرش نسبت به عملکرد پلیس و متغیر وابسته میزان احساس امنیت اجتماعی دیده شده است.
رابطه حمایت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در دانشجویان شهرستان خرم آباد	احمدپور و قاسمی پور (1392)	بین حمایت اجتماعی و احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.
بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی شهر تهران)	هزارجریبی و همکاران (1393)	از میان چهار شاخص در نظر گرفته شده برای احساس امنیت اجتماعی (جانی، مالی، فکری و جمعی) امنیت مالی و جانی، میانگینی به مراتب بیشتر از امنیت فکری و جمعی را بخود اختصاص دادند.
مطالعه نقش پیشگیری انتظامی از جرم بر احساس امنیت شهروندان تبریزی	سلطانی و همکاران (1394)	رابطه مثبت و معنی‌داری بین پیشگیری انتظامی از جرم و احساس امنیت در بین شهروندان شهر تبریز وجود دارد. همچنین، ارتباط احساس امنیت با هر یک از متغیرهای

مطالعه	محقق و سال	نتایج
بررسی تأثیر مدیریت افکار عمومی بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان اصفهانی	مقتدایی و امیری (1396)	شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی، ضابطه‌مندی پلیس و تعامل پلیس با سازمان‌های دولتی مثبت و معنادار می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد عواملی مانند رهبران فکری، تبلیغات، گروه‌های فشار سودطلب و آرمان‌گرا و استفاده از رسانه‌های داخلی بر احساس امنیت اجتماعی افراد مدنظر به صورت مستقیم و معنادار و شایعات، میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های خارجی بر این احساس، به شیوه معکوس و معنادار تأثیر دارند.
بررسی نقش عوامل اجتماعی و کالبدی بر احساس امنیت شهروندان در شهر رشت	عظیمی و همکاران (1396)	امن بودن محله برای کودکان، کیفیت معابر، میزان روشنایی و وجود ساختمان‌های فرسوده و متروکه مهم ترین عوامل پیش‌بینی‌کننده میزان احساس امنیت شهروندان محسوب می‌شوند.
بررسی تأثیر طرد اجتماعی غربت‌ها بر احساس امنیت اجتماعی ساکنین شهر سبزوار	نامنی و همکاران (1397)	نتیجه پژوهش نشان داد که بین طرد اجتماعی اقلیت غربت‌ها با امنیت اجتماعی ساکنان شهر سبزوار رابطه وجود دارد و این رابطه نشان داد که هرچه افراد و یا گروه‌های اجتماعی خاص بیشتر طرد شوند و در انزوا قرار گیرند، امنیت اجتماعی افراد جامعه را به همان اندازه به خطر انداخته و ادامه زندگی اجتماعی را برای شهروندان با مسائل و آسیب‌های اجتماعی ناشی از آن مواجه می‌سازد
<p>مبانی نظری: نقش امنیت در هر سطحی و با هر بُعدی در بسترسازی توسعه جوامع انسانی، فراهم آوردن فضای فکری، مدیریت زندگی اجتماعی، مشارکت در روابط اجتماعی و بالاخره زمینه‌سازی برای سعادت دنیوی و اخروی بشر را برای شهروندان هر جامعه‌ای فراهم می‌کند. از اینرو امنیت در طول تاریخ رشد و تعالی جوامع انسانی را رقم زده است و بر همین مبنا حوزه‌های مطالعات امنیتی سطوح و ابعاد متعددی را پوشش می‌دهد.</p> <p>«بر اساس نظام امنیت بنیادین شخص وجود خود را در ارتباط با دنیای متشکل از آدم‌ها و اشیاء تجربه می‌کند، دنیایی که از طریق اعتماد بنیادین، شناسایی شده و سازمان یافته است. نظام امنیت بنیادین، منشاء احساس امنیت وجودی است. و از نظر هستی‌شناختی، ایمن بودن یعنی در اختیار داشتن پاسخ‌هایی در سطح ناخودآگاه و خودآگاهی عملی برای بعضی پرسش‌های وجودی بنیادین که همه انسان‌ها در طول حیات به نحوی مطرح کرده اند» (گیدنز، 1387).</p>		

امنیت اجتماعی (جامعه‌ای) معطوف به حفظ تداوم هویت اجتماعی و فرهنگی جامعه، در شرایط متغیر و متحول اجتماعی است. بیش از هر چیز نیازمند وجود روابط گرم و کارا در بین اعضای جامعه است که تحمل و مدارای اجتماعی، انسجام و وفاق اجتماعی و در نهایت، نظم اجتماعی پویا را ممکن می‌سازد. «امنیت اجتماعی مبنای قضاوت در مورد میزان وجود امنیت، به مفهوم کلی، در جامعه بوده و توانایی حکومت‌ها با آن سنجیده می‌شود. به اعتباری، امنیت اجتماعی را می‌توان در طبقه‌بندی و عرض امنیت، در طبقات تحتانی قرار داد (علیزاده اقدم و همکاران، 1395).

عوامل اجتماعی: احساس امنیت به عنوان یک متغیر اجتماعی می‌تواند تحت تأثیر عوامل متعدد اجتماعی و فردی قرار گیرند از جمله عواملی که بر احساس امنیت اجتماعی در یک جامعه تأثیر می‌گذارند، می‌توان به نابرابری اجتماعی، میزان سرمایه اجتماعی در دسترس، مشارکت، پایبندی به ارزش‌های مشترک، اعتماد اجتماعی و عوامل زمینه‌ای مثل جنسیت، سن، نوع خانواده و... اشاره کرد (میری آشتیانی، 1383؛ به نقل از گروسی و همکاران، 1386).

اعتماد اجتماعی: عبارت است از درجه‌ای از شناخت و اطمینان نسبت به غیر (از نظر شخصیت، جایگاه، نقش اجتماعی و...) که زمینه‌ساز رابطه متقابل اجتماعی آسان‌تر، سریع‌تر، بی‌پیرایه‌تر و هدفمندتر است. این غیر می‌تواند یک فرد، نهاد، ساختار یا حتی یک امر انتزاعی باشد (تاجبخش، 1390) بدون تردید اعتماد اجتماعی یکی از جنبه‌های مهم روابط انسانی است که زمینه‌ساز مشارکت و همکاری میان اعضای جامعه می‌باشد (پورمؤذن، 1389).

مشارکت اجتماعی: آلن بیرو مشارکت را به معنای «سهمی در چیزی یافتن و از آن سود بردن یا در گروهی شرکت جستن و بنابراین با آن همکاری داشتن» تعریف کرده است. وار بر اساس گرایش روان‌شناسی اجتماعی، مشارکت را به درگیری در فعالیت و تأثیرپذیری اجتماعی، «مشارکت را به درگیری در فعالیت و تأثیرپذیری اجتماعی تعریف کرده است» (احمدپور و همکاران، 1392).

پایگاه اجتماعی: معیار قضاوت درباره پایگاه اجتماعی افراد در جامعه، دوری یا نزدیکی افراد مورد نظر نسبت به ارزش‌های حاکم در آن جامعه است. میزان تحصیلات،

قومیت و موقعیت شغلی، گاه مبنایی برای ارزیابی پایگاه اجتماعی افراد به کار می‌رود (ساروخانی، 1380؛ به نقل از فولادی سپهر و نوروزی، 1388). هر میزان پایگاه افراد در یک جامعه افزایش یابد، امکان دستیابی آنها به امکانات و خدمات مختلف آموزشی، بهداشتی، رفاهی و غیره نیز افزایش می‌یابد و در نتیجه احساس تعلق و خشنودی نسبت به جامعه داشته و همدلی میان آنها تقویت خواهد شد. به عکس اگر احساس تعلق افراد جامعه با احساس رضایت از زندگی در جامعه توأم باشد، به تدریج همبستگی نیز آسیب می‌بیند (رفیع پور، 1375؛ به نقل از فولادی سپهر و نوروزی، 1388).

عملکرد ناجا (پلیس): نهاد پلیس یک سازمان دولتی است که مهم‌ترین مأموریت و مسئولیتش برقراری و حفظ نظم و امنیت عمومی در جامعه است (فدائی شهری، 1386؛ به نقل از همتی، 1386). پلیس باید با پرداختن به نقش اجتماعی خود، رضایت و اعتماد خانواده‌ها را جلب نموده و ارزش‌ها و هنجارهای حکومت را از طریق ایجاد تعاملی دو سویه در بطن زندگی آنان استقرار بخشیده و خانواده‌ها را به سوی اهداف خود که تحکیم امنیت عمومی و نظم اجتماعی است، سوق دهد (پورمؤذن، 1389).

منشاء اجتماعی: مطابق نظر دورکیم، منشاء نظم اجتماعی در اخلاق و رعایت هنجارهای اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی بدانیم و به تبع، انحرافات اجتماعی به مفهوم رفتاری غیرهمسو، که به طور مستمر ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی را کنار می‌زنند برحسب نوع، میزان و عمومیت آن در اجتماع و همچنین با توجه به ماهیت و منشاء نظم و قدرت سیاسی؛ می‌تواند به عنوان یک مسأله امنیتی بحساب آید، با این وجود «نباید فراموش کرد که تلقی از امنیت، در ارزیابی هر فرآیند یا پروژه‌ای تأثیر بسزایی دارد (پارسونز، 1959؛ به نقل از محبوبی‌منش، 1381).

آگاهی اجتماعی: افراد مختلف با توجه به تنوع محیط پیرامونی، بینش متفاوتی از مقوله امنیت داشته و احساس امنیت را با توجه به نظام اقتصادی، نظام سلامت و تجربه‌های فردی ناامنی، متغیر دانسته و دلهره ناشی از احساس ناامنی را بیشتر از لایه‌های عینی و واقعی ناامنی و وقوع جرم، در اذهان دارند. مفهوم امنیت در فضای شهری از یک سو با جرم و از سوی دیگر با مفهوم بزه‌دیده و ترس از بزه‌دیده واقع شدن، ارتباط پیدا می‌کند. همچنین باید میان ترس و خطر، یا احساس امنیت کردن و در امان بودن تفاوت قائل شد (کارمونا، 2003؛ به نقل از خواجه نوری و کاوه، 1392).

رضایت اجتماعی: روزبولت و همکارانش فرمول [(جایگزین‌ها - سرمایه‌گذاری) + رضایت = تعهد] را ارائه می‌نمایند و معتقدند که میزان تعهد افراد بستگی به میزان رضایت آنها با توجه به میزان سرمایه‌گذاریشان (قبول هزینه‌ها) و راه‌های ممکن که پیش‌رویشان است دارد (میلز، 1959).

احساس امنیت اجتماعی: احساس امنیت اجتماعی نوعی جهت‌گیری مثبت روحی - روانی (رضایت بخش، قانع‌کننده، آرامش بخش) شهروندان نسبت به عدم اثر حضور و بروز رویدادها و وقایع ضد امنیتی (تهدیدها) در شرایط فعلی و آتی در حوزه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، ثبات سیاسی، انسجام هویتی، تمامیت ارضی و امنیت سرزمینی و ...» (حاجیان، 1384).

با بررسی دیدگاه‌ها و نظریات مختلف در خصوص امنیت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی؛ باید اذعان داشت اگرچه امنیت مسئله مهمی است، اما بسیاری از جامعه‌شناسان احساس امنیت را مهم‌تر و ضروری‌تر از وجود امنیت توصیف می‌کنند و معتقدند عوامل بسیاری در فقدان یا کمبود این احساس در جوامع مختلف دخیل‌اند. همچنین بسیاری از دانشمندان معتقدند که امنیت یک پدیده احساسی و ادراکی است و بیشتر به احساس روانی شهروندان از عوامل تهدیدکننده جرم بر می‌گردد و ممکن است میزان احساس ناامنی فرد با واقعیت خارجی میزان عوامل تهدیدکننده مطابقت نداشته باشد یا بر عکس، متناسب به میزان و اثر عوامل تهدیدکننده، میزان احساس ناامنی فرد نیز در نوسان باشد. بنابراین نمی‌توان بیان کرد در جامعه‌ای که امنیت وجود دارد، حتماً احساس امنیت نیز وجود دارد، چرا که احساس امنیت از موارد دیگری همانند ذهنیت مردم از جامعه مورد مطالعه نشئت می‌گیرد. مثلاً ممکن است در جامعه‌ای امنیت از لحاظ انتظامی و پلیسی وجود داشته باشد، اما افراد احساس امنیت نکنند (هاشمیان‌فر و کشاورز، 1391).

بر این اساس کارشناسان حوزه آسیب‌های اجتماعی با این سؤال مواجه‌اند که چرا در بعضی جوامع با ضریب امنیت بالا، احساس ناامنی وجود دارد؟

می‌توان گفت فقدان عوامل تهدیدکننده فرد به لحاظ جسمانی و روانی و همچنین بروز عوامل از بین برنده نظم است و احساس ایمنی زمانی حاصل می‌شود که فرد در

درون خود احساس کند که تهدید نمی‌شود. پس احساس امنیت در یک جامعه به احساس روانی شهروندان از میزان وجود یا عدم وجود جرم در آن جامعه بر می‌گردد و هرچه میزان فراوانی جرم در جامعه بیشتر باشد، احساس امنیت نیز پایین‌تر است.

همچنین در تطابق بروز حس امنیت و وجود امنیت واقعی در جامعه دو بُعد متمایز از یکدیگر وجود دارد، یعنی از سویی ممکن است افراد در حالی در یک جامعه احساس امنیت کنند که عوامل تهدیدکننده، ضریب امنیت اجتماعی را پایین آورده است و از سوی دیگر در برخی از جوامع با وجود بالا بودن ضریب امنیت اجتماعی و پایین بودن عوامل تهدیدکننده و برهم زنده نظم، مردم با احساس ناامنی مواجه باشند (بوزان، 1378؛ به نقل از فولادی سپهر و نوروزی، 1388).

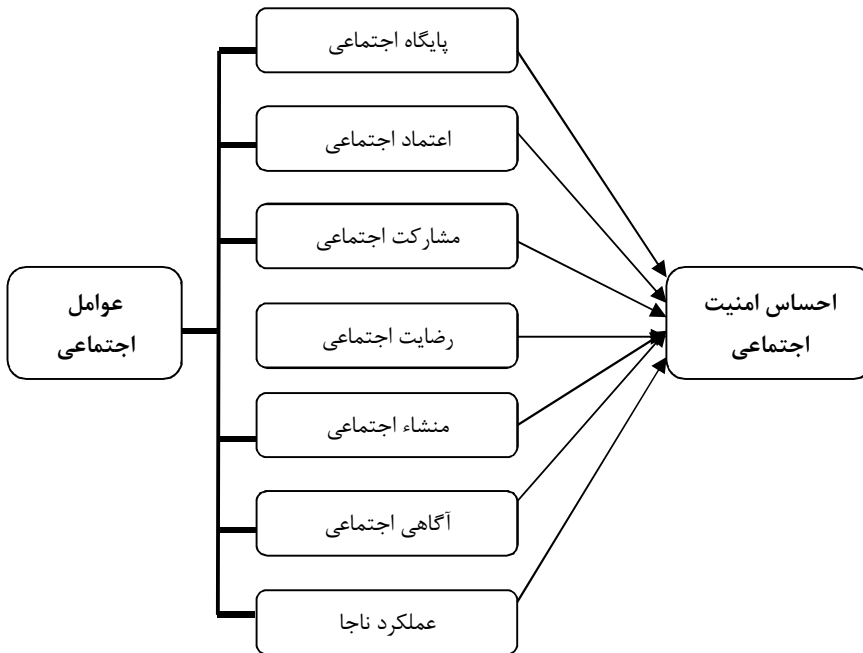
پس عوامل امنیت یک مفهوم بیرونی و عینی و احساس امنیت یک مفهوم ذهنی و درونی است. امنیت یعنی نبود عوامل تهدید کننده افراد، یعنی ما در شرایطی امنیت داریم که عوامل تهدیدکننده نداشته باشیم. مثل تهدید جسمانی، روانی و از بین برنده نظم. نکته دیگر اینکه احساس امنیت توسط افراد حس می‌شود و احساس ایمنی آن است که من در درون خودم این حس را داشته باشم که امنیت دارم و تهدید نخواهم شد، حال ممکن است این احساس با امنیت و ایمنی تناسباتی داشته باشد (افشار، 1385؛ به نقل از فولادی سپهر و نوروزی، 1388).

در مجموع، با توجه به مباحث عنوان شده می‌توان گفت پشتوانه نظری پژوهش حاضر از تأثیر مثبت متغیرهای اعتماد اجتماعی؛ مشارکت اجتماعی؛ پایگاه اجتماعی؛ عملکرد ناجا (پلیس)؛ منشا اجتماعی؛ آگاهی اجتماعی و رضایت اجتماعی بر میزان احساس امنیت اجتماعی حکایت می‌نماید. از اینرو انتظار تئوریک موجود این است که میزان احساس امنیت اجتماعی تا حدود بسیاری متأثر از این عوامل باشد.

سوال‌ها

- عوامل اجتماعی تاچه حد بر احساس امنیت اجتماعی مؤثر است؟
- پایگاه اجتماعی تاچه حد بر احساس امنیت اجتماعی مؤثر است؟
- اعتماد اجتماعی تاچه حد بر احساس امنیت اجتماعی مؤثر است؟

- عملکرد ناجا (پلیس) تاچه حد بر احساس امنیت اجتماعی مؤثر است؟
- مشارکت اجتماعی تاچه حد بر احساس امنیت اجتماعی مؤثر است؟
- منشاء اجتماعی تاچه حد بر احساس امنیت اجتماعی مؤثر است؟
- آگاهی اجتماعی تاچه حد بر احساس امنیت اجتماعی مؤثر است؟
- رضایت اجتماعی تاچه حد بر احساس امنیت اجتماعی مؤثر است؟

نمودار 1- مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

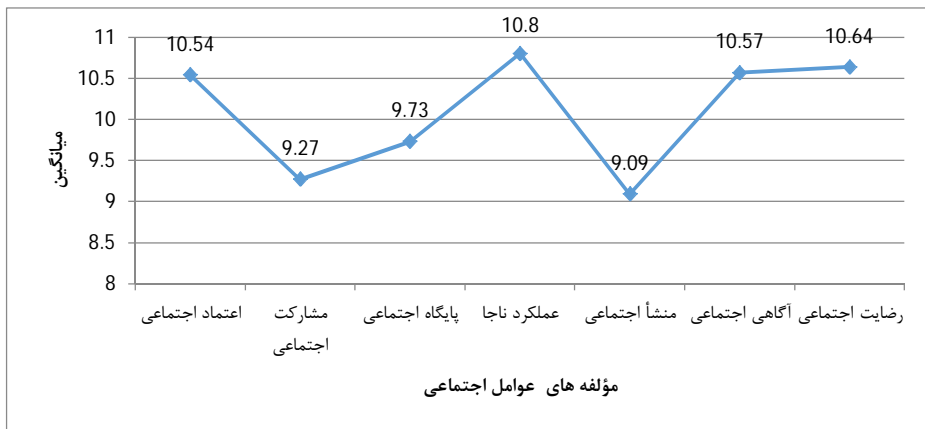
پژوهش حاضر، از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش‌های کمی گردآوری داده‌ها، پیمایشی است که از روش‌های متداول پژوهش در مطالعات کمی محسوب می‌شود. واحد تحلیل در این تحقیق، فرد پاسخ‌گو است و سطح تحلیل نیز خرد است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه است. جامعه آماری این پژوهش را همه شهروندان اراکی بالای 18 سال تشکیل داده‌اند که تعداد آنها بر اساس آخرین سرشماری نفوس و مسکن 1395، 458 هزار

نفر بود. همچنین روش نمونه‌گیری این پژوهش تصادفی خوشه‌ای است. همچنین، برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شده و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران 384 نفر است. برای تعیین اعتبار در پژوهش حاضر، از اعتبار محتوا تحقیق، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. نتایج آلفای کرونباخ، بدین گونه است: متغیر اعتماد اجتماعی 0/821، مشارکت اجتماعی 0/741، پایگاه اجتماعی 0/787، عملکرد ناجا 0/886، منشأ اجتماعی 0/792، آگاهی اجتماعی 0/731.

یافته‌های پژوهش

جدول 2- آماره‌های توصیفی مؤلفه‌های پژوهش

مقیاس	شاخص آماری	میانگین	انحراف معیار	واریانس
اعتماد اجتماعی	10/54	1/04	1/091	
مشارکت اجتماعی	9/27	1/06	2/726	
پایگاه اجتماعی	9/73	1/90	3/630	
عملکرد ناجا	10/80	2/10	4/423	
منشأ اجتماعی	9/09	1/57	2/492	
آگاهی اجتماعی	10/64	1/48	2/219	
رضایت اجتماعی	10/57	2/46	6/061	
امنیت اجتماعی	217/12	7/26	52/79	

نمودار 2- میانگین مؤلفه‌های عوامل اجتماعی

بر اساس نمودار فوق؛ میانگین و انحراف معیار مؤلفه اعتماد اجتماعی $1/04 \pm$ ، $10/54$ ، مؤلفه مشارکت اجتماعی $1/06 \pm 9/27$ ، مؤلفه پایگاه اجتماعی $1/90 \pm 9/73$ ، مؤلفه عملکرد ناجا $2/10 \pm 10/8$ ، مؤلفه منشأ اجتماعی $1/57 \pm 9/09$ ، مؤلفه آگاهی اجتماعی $1/48 \pm 10/57$ ، مؤلفه رضایت اجتماعی $2/46 \pm 10/64$ می‌باشد. بنابراین با توجه به مقدار میانگین مهم‌ترین عوامل مؤثر بر امنیت اجتماعی به شرح زیر است:

1- عملکرد ناجا، 2- آگاهی اجتماعی، 3- رضایت اجتماعی، 4- اعتماد اجتماعی، 5- پایگاه اجتماعی، 6- مشارکت اجتماعی و 7- منشأ اجتماعی. میانگین احساس امنیت اجتماعی نیز $7/26 \pm 217/12$ می‌باشد.

جدول 3- آزمون کلموگروف اسمیرنوف (Ks)

متغیر	آماره	سطح معناداری
اعتماد اجتماعی	4/283	0/000
مشارکت اجتماعی	4/869	0/000
پایگاه اجتماعی	3/479	0/000
عملکرد ناجا	2/048	0/000
منشأ اجتماعی	2/930	0/000
آگاهی اجتماعی	3/619	0/000
رضایت اجتماعی	2/524	0/000
احساس امنیت اجتماعی	0/950	0/328

باتوجه به خروجی نگاره فوق و طبق آزمون کولموگروف اسمیرنوف تنها برای متغیر احساس امنیت اجتماعی نرمال می‌باشد ($p.value > 0/05$) و برای سایر متغیرها فرض H_0 مبنی بر نرمال بودن داده‌ها رد خواهد شد.

جدول 4- آزمون نرمال بوده داده‌ها (کشیدگی و چولگی)

متغیرها	تعداد	چولگی		کشیدگی	
		آماره	خطای استاندارد	آماره	خطای استاندارد
اعتماد اجتماعی	383	-0/281	0/125	-0/278	0/249
مشارکت اجتماعی	383	0/961	0/125	1/734	0/249
پایگاه اجتماعی	383	-1/050	0/125	1/941	0/249
عملکرد ناجا	383	-0/155	0/125	-0/586	0/249
منشأ اجتماعی	383	0/322	0/125	-0/295	0/249

کشیدگی		چولگی		تعداد	متغیرها
خطای استاندارد	آماره	خطای استاندارد	آماره		
0/249	0/692	0/125	-0/219	383	آگاهی اجتماعی
0/249	-0/663	0/125	-0/263	383	رضایت اجتماعی
0/249	0/083	0/125	0/029	383	احساس امنیت اجتماعی

بر اساس نتایج آزمون آماره چولگی تمامی متغیرها در بازه (2- و 2) قرار دارند و نیز آماره‌های کشیدگی در بازه (3- و 3) و همچنین خطای استاندارد آن‌ها در بازه (2- و 2) می‌باشد، بنابراین شرط عدم تخطی از توزیع نرمال بودن داده‌ها حفظ شده است.

جدول 5- آزمون همبستگی پیرسون بین پایگاه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

احساس امنیت اجتماعی	پایگاه اجتماعی	-
0/328	1	پایگاه اجتماعی
1	0/328	احساس امنیت اجتماعی

جدول 6- نتایج آزمون رگرسیون تک متغیره: متغیر مستقل پایگاه اجتماعی

متغیر	ضریب	آماره t	p.value
ثابت	204/943	111/971	0/000
پایگاه اجتماعی	0/328	6/782	0/000
Adjusted RSquare = 0/105		R = 0/328	RSquare = 0/108
p.value = 0/000		F = 45/997	

ملاحظه می‌شود؛ مقدار $F = 45/997$ و $p.value = 0/000 < 0/05$ می‌باشد. بنابراین فرض خطی بودن رابطه متغیر وابسته با مستقل تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده 0/105 می‌باشد یعنی 10/5 درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل در مدل توجیه می‌شود. میزان ضریب همبستگی پیرسون برابر 0/328 می‌باشد و از آنجا که $p.value = 0/000 < 0/05$ رابطه بین پایگاه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی، تأیید می‌شود. در نتیجه می‌توان گفت به ازای یک واحد افزایش در پایگاه اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی به اندازه 0/328 واحد افزایش پیدا خواهد کرد (به دلیل مثبت بودن ضریب رگرسیون) با توجه به اینکه ضریب رگرسیونی معنی‌دار خواهد بود بنابراین با سطح اطمینان 95% پایگاه اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است و فرضیه محقق تأیید می‌شود.

جدول 7- آزمون همبستگی پیرسون بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

احساس امنیت اجتماعی	اعتماد اجتماعی	-
0/205	1	اعتماد اجتماعی
1	0/205	احساس امنیت اجتماعی

جدول 8- نتایج آزمون رگرسیون تک متغیره: متغیر مستقل اعتماد اجتماعی

متغیر	ضریب	آماره t	p.value
ثابت	202/107	54/685	0/000
اعتماد اجتماعی	0/205	4/084	0/000
Adjusted RSquare = 0/039		R = 0/205	RSquare = 0/042
p.value = 0/000		F = 16/675	

ملاحظه می‌شود؛ مقدار $F=16/675$ و $p.value=0/000 < 0/05$ می‌باشد. بنابراین فرض خطی بودن رابطه متغیر وابسته با مستقل تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده 0/039 می‌باشد یعنی 3/9 درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل در مدل توجیه می‌شود. میزان ضریب همبستگی پیرسون برابر 0/205 می‌باشد و از آنجا که $p.value=0/000 < 0/05$ رابطه بین پایگاه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی تأیید می‌شود. با توجه به سطح معنی‌داری برای ضریب رگرسیونی متغیر احساس امنیت اجتماعی ($sig < 0.05$) فرض صفر مبنی بر صفر بودن مقدار این ضریب رد خواهد شد در نتیجه می‌توان گفت به ازای یک واحد افزایش در اعتماد اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی به اندازه 0/205 واحد افزایش پیدا خواهد کرد (به دلیل مثبت بودن ضریب رگرسیون) با توجه به اینکه ضریب رگرسیونی معنی‌دار خواهد بود. بنابراین با سطح اطمینان 95% اعتماد اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است و فرضیه محقق تأیید می‌شود.

جدول 9- آزمون همبستگی پیرسون بین عملکرد ناجا و احساس امنیت اجتماعی

احساس امنیت اجتماعی	عملکرد ناجا	-
0/327	1	عملکرد ناجا
1	0/327	احساس امنیت اجتماعی

جدول 10- نتایج آزمون رگرسیون تک متغیره: متغیر مستقل عملکرد ناجا

متغیر	ضریب	آماره t	p.value
ثابت	204/913	111/364	0/000
عملکرد ناجا	0/327	6/761	0/000
Adjusted RSquare =0/105		R= 0/327	RSquare =0/105
p.value= 0/000		F= 45/717	

ملاحظه می‌شود؛ مقدار $F=45/717$ و $p.value=0/000 < 0/05$ می‌باشد. بنابراین فرض خطی بودن رابطه متغیر وابسته با مستقل تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده $0/105$ می‌باشد یعنی $10/5$ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل در مدل توجیه می‌شود. میزان ضریب همبستگی پیرسون برابر $0/327$ می‌باشد و از آنجا که $p.value=0/000 < 0/05$ رابطه بین عملکرد ناجا و احساس امنیت اجتماعی تأیید می‌شود. با توجه به سطح معنی‌داری برای ضریب رگرسیونی متغیر احساس امنیت اجتماعی ($sig < 0.05$) فرض صفر مبنی بر صفر بودن مقدار این ضریب رد خواهد شد در نتیجه می‌توان گفت به ازای یک واحد افزایش در عملکرد مثبت ناجا، احساس امنیت اجتماعی به اندازه $0/327$ واحد افزایش پیدا خواهد کرد (به دلیل مثبت بودن ضریب رگرسیون) با توجه به اینکه ضریب رگرسیونی معنی‌دار خواهد بود بنابراین با سطح اطمینان 95% عملکرد ناجا بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است و فرضیه محقق تأیید می‌شود.

جدول 11- آزمون همبستگی پیرسون بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

-	مشارکت اجتماعی	احساس امنیت اجتماعی
مشارکت اجتماعی	1	0/287
احساس امنیت اجتماعی	0/287	1

جدول 12- نتایج آزمون رگرسیون تک متغیره: متغیر مستقل مشارکت اجتماعی

متغیر	ضریب	آماره t	p.value
ثابت	205/401	101/030	0/000
مشارکت اجتماعی	0/287	5/857	0/000
Adjusted RSquare =0/080		R= 0/287	RSquare =0/080
p.value= 0/000		F= 34/305	

ملاحظه می‌شود؛ مقدار $F=205/401$ و $p.value=0/000<0/05$ می‌باشد. بنابراین فرض خطی بودن رابطه متغیر وابسته با مستقل تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده $0/080$ می‌باشد یعنی 8 درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل در مدل توجیه می‌شود. میزان ضریب همبستگی پیرسون برابر $0/287$ می‌باشد و از آنجا که $p.value=0/000<0/05$ رابطه بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی تأیید می‌شود. با توجه به سطح معنی‌داری برای ضریب رگرسیونی متغیر احساس امنیت اجتماعی ($sig<0.05$) فرض صفر مبنی بر صفر بودن مقدار این ضریب رد خواهد شد در نتیجه می‌توان گفت به ازای یک واحد افزایش در مشارکت اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی به اندازه $0/287$ واحد افزایش پیدا خواهد کرد (به دلیل مثبت بودن ضریب رگرسیون) با توجه به اینکه ضریب رگرسیونی معنی‌دار خواهد بود بنابراین با سطح اطمینان 95% مشارکت اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است و فرضیه محقق تأیید می‌شود.

جدول 13- آزمون همبستگی پیرسون بین منشأ اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

-		
احساس امنیت اجتماعی	منشأ اجتماعی	
0/428	1	منشأ اجتماعی
1	0/428	احساس امنیت اجتماعی

جدول 14- نتایج آزمون رگرسیون تک متغیره: متغیر مستقل منشأ اجتماعی

متغیر	ضریب	آماره t	p.value
ثابت			0/000
منشأ اجتماعی			0/000
Adjusted RSquare = 0/181		R = 0/428	RSquare = 0/183
p.value = 0/000		F = 85/491	

ملاحظه می‌شود؛ مقدار $F=85/491$ و $p.value=0/000<0/05$ می‌باشد. بنابراین فرض خطی بودن رابطه متغیر وابسته با مستقل تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده $0/181$ می‌باشد یعنی 18/1 درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل در مدل توجیه می‌شود. میزان ضریب همبستگی پیرسون برابر $0/428$ می‌باشد و از آنجا که $p.value=0/000<0/05$ رابطه بین منشأ اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی تأیید می‌شود. با توجه به سطح معنی‌داری برای ضریب رگرسیونی متغیر احساس امنیت

اجتماعی ($\text{sig} < 0.05$) فرض صفر مبنی بر صفر بودن مقدار این ضریب رد خواهد شد در نتیجه می‌توان گفت به ازای یک واحد افزایش در منشأ اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی به اندازه $0/428$ واحد افزایش پیدا خواهد کرد (به دلیل مثبت بودن ضریب رگرسیون) با توجه به اینکه ضریب رگرسیونی معنی‌دار خواهد بود بنابراین با سطح اطمینان 95% منشأ اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است و فرضیه محقق تأیید می‌شود.

جدول 15- آزمون همبستگی پیرسون بین آگاهی اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

-		
آگاهی اجتماعی	احساس امنیت اجتماعی	
1	0/109	آگاهی اجتماعی
0/109	1	احساس امنیت اجتماعی

جدول 16- نتایج آزمون رگرسیون تک متغیره: متغیر مستقل آگاهی اجتماعی

متغیر	ضریب	آماره t	p.value
ثابت	211/494	79/757	0/000
آگاهی اجتماعی	0/109	2/144	0/033
Adjusted RSquare = 0/009		R = 0/109	RSquare = 0/012
p.value = 0/033		F = 4/598	

ملاحظه می‌شود؛ مقدار $F = 4/598$ و $p.value = 0/000 < 0/05$ می‌باشد. بنابراین فرض خطی بودن رابطه متغیر وابسته با مستقل تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده $0/009$ می‌باشد یعنی $0/9$ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل در مدل توجیه می‌شود. میزان ضریب همبستگی پیرسون برابر $0/109$ می‌باشد و از آنجا که $p.value = 0/000 < 0/05$ رابطه بین آگاهی اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی تأیید می‌شود. با توجه به سطح معنی‌داری برای ضریب رگرسیونی متغیر احساس امنیت اجتماعی ($\text{sig} < 0.05$) فرض صفر مبنی بر صفر بودن مقدار این ضریب رد خواهد شد در نتیجه می‌توان گفت به ازای یک واحد افزایش در آگاهی اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی به اندازه $0/109$ واحد افزایش پیدا خواهد کرد (به دلیل مثبت بودن ضریب رگرسیون) با توجه به این‌که ضریب رگرسیونی معنی‌دار خواهد بود بنابراین با سطح اطمینان 95% آگاهی اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است و فرضیه محقق تأیید می‌شود.

جدول 17- آزمون همبستگی پیرسون بین رضایت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

احساس امنیت اجتماعی	رضایت اجتماعی	-
0/359	1	رضایت اجتماعی
1	0/359	احساس امنیت اجتماعی

جدول 18- نتایج آزمون رگرسیون تک متغیره: متغیر مستقل رضایت اجتماعی

متغیر	ضریب	آماره t	p.value
ثابت	205/850	133/473	0/000
رضایت اجتماعی	0/359	7/503	0/000
Adjusted RSquare=0/126		R= 0/359	RSquare=0/129
p.value= 0/000		F= 56/299	

ملاحظه می‌شود؛ مقدار $F= 56/299$ و $p.value=0/000 < 0/05$ می‌باشد. بنابراین فرض خطی بودن رابطه متغیر وابسته با مستقل تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده $0/126$ می‌باشد یعنی $12/6$ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل در مدل توجیه می‌شود. میزان ضریب همبستگی پیرسون برابر $0/359$ می‌باشد و از آنجا که $p.value=0/000 < 0/05$ رابطه بین رضایت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی تأیید می‌شود. با توجه به سطح معنی‌داری برای ضریب رگرسیونی متغیر احساس امنیت اجتماعی ($sig < 0.05$) فرض صفر مبنی بر صفر بودن مقدار این ضریب رد خواهد شد در نتیجه می‌توان گفت به ازای یک واحد افزایش در رضایت اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی به اندازه $0/359$ واحد افزایش پیدا خواهد کرد (به دلیل مثبت بودن ضریب رگرسیون) با توجه به اینکه ضریب رگرسیونی معنی‌دار خواهد بود بنابراین با سطح اطمینان 95% رضایت اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است و فرضیه محقق تأیید می‌شود.

به منظور بررسی تأثیر مؤلفه‌های عوامل اجتماعی بر امنیت اجتماعی از رگرسیون چند متغیره استفاده شد.

جدول 19- نتایج آزمون رگرسیون چند متغیره: متغیر وابسته امنیت اجتماعی

متغیر	ضریب	آماره t	p.value
ثابت	185/581	48/072	0/000
پایگاه اجتماعی	0/161	3/327	0/001
اعتماد اجتماعی	0/127	2/702	0/007

متغیر	ضریب	آماره t	p.value
عملکرد ناجا	0/174	2/257	0/021
مشارکت اجتماعی	0/061	1/177	0/240
منشأ اجتماعی	0/272	4/967	0/000
آگاهی اجتماعی	-0/080	-1/664	0/097
رضایت اجتماعی	0/121	2/120	0/035
Adjusted RSquare =0/258		R=0/521	RSquare =0/271
p.value= 0/000		F= 19/932	

ملاحظه می‌شود؛ مقدار $F = 19/932$ و $p.value = 0/000 < 0/05$ می‌باشد. بنابراین فرض خطی بودن رابطه متغیر وابسته با مستقل تأیید می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده $0/258$ می‌باشد یعنی $25/8$ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل در مدل توجیه می‌شود. میزان ضریب همبستگی پیرسون برابر $0/521$ می‌باشد که نشان دهنده میزان رابطه عوامل اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی است که نشان دهنده یک رابطه قوی می‌باشد.

با توجه به سطح معنی‌داری برای ضریب رگرسیونی متغیر احساس امنیت اجتماعی ($sig < 0/05$) فرض صفر مبنی بر صفر بودن مقدار این ضریب رد خواهد شد و نتایج رگرسیون چندگانه تأثیر همزمان پایگاه اجتماعی با میزان ضریب $0/161$ ، اعتماد اجتماعی با میزان $0/127$ ، عملکرد ناجا با میزان $0/174$ ، منشأ اجتماعی با میزان $0/272$ ، و رضایت اجتماعی با میزان $0/121$ بر احساس امنیت اجتماعی تأیید شد و تأثیر سایر متغیرها رد شد.

جدول 20- اولویت عوامل اجتماعی با استفاده از تست فریدمن

ردیف	مؤلفه‌ها	میانگین رتبه‌ها	رتبه
1	پایگاه اجتماعی	3/63	5
2	اعتماد اجتماعی	4/73	4
3	عملکرد ناجا	4/98	1
4	مشارکت اجتماعی	2/70	6
5	منشأ اجتماعی	2/50	7
6	آگاهی اجتماعی	4/86	2
7	رضایت اجتماعی	4/61	3

تعداد پاسخگویان : 383 ، درجه آزادی : 6 ، مقدار خی دو : 607/008 ، سطح معناداری : 0/000

ملاحظه می‌شود؛ آزمون فریدمن وجود تفاوت معنی‌دار بین اولویت عوامل را با مقدار (X² = 607/008) و سطح معنی‌دار (sig=0/000<0,05) تأیید می‌کند.

ترتیب اولویت عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی نظر پاسخ‌دهندگان به شرح زیر می‌باشد: 1- عملکرد ناجا، 2- آگاهی اجتماعی، 3- رضایت اجتماعی، 4- اعتماد اجتماعی، 5- پایگاه اجتماعی، 6- مشارکت اجتماعی، 7- منشأ اجتماعی.

بحث و نتیجه‌گیری

وجود امنیت اجتماعی در سطح جوامع برای حیات اجتماعی، حفظ حریم اجتماعی، رفع خطرات، استفاده بهینه از فرصت‌ها و ارتقاء سطح زندگی اجتماعی ضرورتی انکارناپذیر می‌باشد. «احساس امنیت اجتماعی» نیز به عنوان مقوله‌ای چند وجهی از جنبه‌های بی‌شماری قابل بررسی می‌باشد و با توجه به اهمیت و لزوم ارتقاء امنیت و احساس امنیت اجتماعی در جوامع؛ تاکنون پژوهشگران بسیاری در داخل و خارج از کشور به بررسی جنبه‌های مختلف آن پرداخته‌اند، لکن اغلب این پژوهشگران پس از انجام مطالعات میدانی، احساس امنیت اجتماعی را تا حدود بسیاری متأثر از عوامل اجتماعی (نظیر: پایگاه اقتصادی-اجتماعی، اعتماد اجتماعی، میزان دینداری، نگرش نسبت به عملکرد پلیس، اعتماد اجتماعی، پدیده مهاجرت، سکونتگاه‌ها، سن، قومیت، جنسیت، شغل، میزان درآمد، فرهنگ، آداب و رسوم، تأهل، تحصیلات، حمایت‌های اجتماعی، جرایم، قانون و قانون‌مندی و ...) دانسته‌اند. در این پژوهش احساس امنیت اجتماعی از دیدگاه جامعه آماری بترتیب تحت تأثیر مولفه‌های 7 گانه زیر می‌باشد:

1- عملکرد ناجا، 2- آگاهی اجتماعی، 3- رضایت اجتماعی، 4- اعتماد اجتماعی، 5- پایگاه اجتماعی، 6- مشارکت اجتماعی، 7- منشأ اجتماعی.

- به عنوان ابزار کنترل بیرونی افراد می‌تواند در ایجاد احساس امنیت اجتماعی مؤثر باشد که شامل در دسترس بودن، حضور مستمر در محیط‌های عمومی و رضایت از عملکرد می‌باشد. در این پژوهش تلقی فرد از عملکرد پلیس مدنظر است. برخورد با متخلفین، تعهد و مسئولیت‌پذیری، رعایت حریم خصوصی و ... معرف‌های عملکرد پلیس می‌باشند.

در واقع پلیس و نهادهای امنیتی و نظارتی نیز می‌توانند در حوزه عملکردی خود با نظارت بر تعاملات روزمره و برخورد جدی با افرادی که باعث ایجاد بی‌اعتمادی در فضای اجتماعی و زندگی روزمره مردم می‌شوند گام مهمی را در افزایش اعتماد و در نتیجه ارتقاء احساس امنیت در جامعه بردارند. لذا نهادهای مربوطه و در رأس آن نیروی انتظامی نقش و کارکرد مؤثری در بالا بردن اعتماد اجتماعی خواهند داشت که این امر با اجرای دقیق، مقتدرانه و مردم‌دارانه وظایف محوله محقق خواهد گردید. یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج حاصل از پژوهش سحابی و همکاران (1388)، سیدمیرزایی و دیگران (1390) و هزارجریبی و همکاران (1393) در شاخص‌ها و متغیرهای مشترک کاملاً منطبق می‌باشد. همچنین بطور خاص در خصوص عملکرد ناجا نتایج پژوهش حاضر با نتایج تحقیق مختاری و همکاران که نشان دادند رابطه مثبت و معنی‌داری بین عملکرد پلیس و احساس امنیت اجتماعی وجود دارد نیز همخوانی دارد. همچنان‌که در این پژوهش وجود رابطه معنی‌داری بین نقش و کارکرد نهادهای حاکمیتی در احساس امنیت اجتماعی مورد تأیید قرار گرفت؛ سلطانی و همکاران (1394) نیز پس از مطالعه نقش پیشگیری انتظامی از جرم بر احساس امنیت شهروندان تبریزی نشان دادند، رابطه‌ای معنی‌دار بین کارکرد و عملکرد نیروی انتظامی و احساس امنیت شهروندان تبریزی، وجود دارد.

- این‌که در این پژوهش آگاهی‌های اجتماعی بعنوان دومین عامل اثرگذار بر احساس امنیت اجتماعی شناخته شد امری بدیهی و طبیعی است. امروز روابط و مناسبات اجتماعی به افزایش آگاهی‌های اجتماعی انجامیده است. چنانچه از تمامی ابزار و توان بالاخص فضای مجازی که در جامعه ایرانی ضریب نفوذ و گستردگی قابل ملاحظه‌ای یافته است؛ بطور شایسته و هدفمند استفاده گردد و میدانی با این اهمیت جولانگاه بدخواهان نظام و مردم نگردد، ارتقاء احساس امنیت اجتماعی دور از ذهن نخواهد بود.

- زمانی که تبعیض و بی‌عدالتی، فقر و فساد از جامعه‌ای و بخصوص دستگاه‌های حاکمیتی رخ بریندد و آحاد جامعه به این باور برسند که امور به بهترین شکل ساری و جاری است و دغدغه‌ای از این بابت نداشته باشند، به تبع رضایتمندی حاصل می‌گردد. با توجه به وجود رابطه مستقیم بین رضایت اجتماعی و احساس

امنیت اجتماعی؛ در صورت تحقق چنین شرایطی افزایش ضریب احساس امنیت اجتماعی متصور می‌باشد.

- یکی از مواردی که بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است، میزان اعتماد اجتماعی است. چنانچه دست‌اندرکاران امر بتوانند با اتخاذ تدابیری اطمینان و اعتماد را برای اعضای جامعه به ارمغان آورند؛ ضمناً شرایط جامعه امروز ایران به دلیل قرار گرفتن در دوره پنجره جمعیتی که در آن قشر جوان و نیروی فعال جامعه بیشتر به چشم می‌خورند و از طرفی افزایش تحصیلات در سطح آموزش عالی منجر شده تا مردم بیشتر در مناسبات با دیگر اعضای جامعه باشند؛ لذا این تراکم ارتباطی، می‌تواند به اعتماد بالا بینجامد تا زمینه‌ساز احساس امنیت اجتماعی شود. یافته‌های پژوهش احمدپور و قاسمی پور (1392)، که در تحقیقی رابطه‌ی حمایت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در دانشجویان شهرستان خرم‌آباد؛ را مورد بررسی قرار داده‌اند با یافته‌های این پژوهش مبنی بر وجود رابطه معنی‌دار بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی؛ کاملاً مطابق می‌باشد.

- یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر احساس امنیت اجتماعی، پایگاه اجتماعی می‌باشد. پس یکی از راهکارهای نظام‌بمنظور افزایش احساس امنیت اجتماعی تقویت و سمت و سودهی به پایگاه‌های اجتماعی است. چنانچه شرایطی فراهم گردد تا افراد و احاد جامعه از هر طیف و گروه و گرایشی ظرفیت و علاقمندی به جذب در پایگاه‌های اجتماعی هدف را داشته باشند؛ می‌توان بهبود احساس امنیت اجتماعی در جامعه را انتظار داشت. همانگونه که ادن- مورفیلد و همکاران (2007) در مطالعه‌ای بر روی زنان مطلقه به این نتیجه رسیدند که مسائل اقتصادی مهم‌ترین عاملی است که امنیت زنان را متأثر کرده است و زنانی که تلاش کرده‌اند مسائل مالی را حل کنند، پس از ازدواج مجدد مشکلات مالی کمتری داشته‌اند و در نتیجه میزان امنیت در میان آنها افزایش یافته است؛ بطور کامل با یافته‌های این پژوهش مطابقت دارد. همچنین با توجه به اینکه نتایج این پژوهش اثرگذاری عامل «پایگاه اجتماعی- اقتصادی» را بر امنیت اجتماعی مورد تأیید قرار داد؛ نبوی و همکاران (1378)،

که در پژوهشی به بررسی تأثیر پایگاه اجتماعی - اقتصادی و هویت قومی بر اساس امنیت اجتماعی؛ پرداختند نیز به نتایجی مشابه دست یافتند.

- وجود شبکه‌های مشارکت به عنوان حوزه‌های تولید کننده سرمایه اجتماعی، بیشترین توجه را در ادبیات نوسازی و توسعه سیاسی به خود معطوف کرده است. به طور کلی، تعدد شبکه‌های مشارکت اجتماعی در هر گروه سازمان یا جامعه‌ای بیانگر میزان سرمایه اجتماعی آن است. لذا هرچه قدر شبکه‌های مشارکت در یک گروه، سازمان یا جامعه‌ای گسترده‌تر باشد، سرمایه اجتماعی غنی‌تر است. شرکت در انتخابات رئیس جمهوری، شرکت در انتخابات مجلس، شرکت در انتخابات شورای شهر و ... معرف‌های مشارکت اجتماعی می‌باشد.

- منشاء اجتماعی نیز به نوبه خود مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در جامعه هدف تشخیص داده شد؛ لذا بنظر می‌رسد با انجام اقداماتی که قطبی شدن هنجارها؛ تضاد هنجاری؛ ناپایداری هنجاری؛ ضعف هنجاری و بی هنجاری را خاتمه دهد؛ می‌توان به بهبود امنیت و ارتقاء احساس امنیت اجتماعی کمک نمود.

می‌توان گفت یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش کاپریولی (2004) که در یک مطالعه بین‌المللی و تحلیل دراز مدت به این نتیجه رسید که عامل جنسیت در احساس امنیت اجتماعی مؤثر می‌باشد و حتی حقوق انسانی و دموکراسی هم توانایی تأمین و تضمین امنیت اجتماعی زنان را ندارند، همسو می‌باشد؛ همچنین پژوهش حاضر با تحقیق مختاری و همکاران (1391) که با بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهر یاسوج، بر روی 380 نفر از شهروندانی بالای 18 سال یاسوجی نشان دادند رابطه مستقیم و معناداری بین متغیرهای مستقل پایگاه اقتصادی - اجتماعی، اعتماد اجتماعی، میزان دینداری، نگرش نسبت به عملکرد پلیس و متغیر وابسته میزان احساس امنیت اجتماعی وجود دارد؛ کاملاً تطابق دارد.

نیازی و فولادی سپهر (1390) در پژوهشی تحت عنوان «تبیین عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت زنان (15-29) ساله شهر تهران» نشان دادند؛ اگرچه حضور زنان در جامعه دارای کارکردهای مثبتی می‌باشد؛ لکن از سوی دیگر مشکلات و تبعات فراوانی را نیز به همراه خواهد داشته که یکی از این مشکلات احساس ناامنی آنها

در جامعه است. از این رو یافته‌های آن پژوهش نیز به نوعی بر نقش عامل جنسیت در احساس امنیت اجتماعی صحه گذاشته است. افشار (1385) نیز در پژوهش خود تحت عنوان «بررسی مؤثر بر امنیت اجتماعی زنان در شهرستان تهران» با تلفیق عامل جنسیت و عوامل اجتماعی نقش چندانی را برای قومیت، سن، درآمد، سبک زندگی و وسایل ارتباطی، قائل نگردید؛ لکن نشان داد وضعیت تأهل، شغل، تحصیلات، حمایت اجتماعی، عملکرد قانون و هنجار اجتماعی بر امنیت اجتماعی این دسته از زنان تأثیر چشم‌گیری دارند که از این منظر با تحقیق حاضر همسو می‌باشد. مطالعه علت و معلولی تقی‌لو (1385) با عنوان «بررسی رابطه‌ی سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی» که مبین تأثیر مستقیم تزلزل ارزش‌ها و هنجارها، بر وقوع ناهنجاری‌ها، آسیب‌ها، انحرافات، جرایم و خودکشی به مثابه مظاهر مختلف ناامنی اجتماعی و گسترش میزان ناامنی اجتماعی می‌باشد، یافته‌های این پژوهش را تأیید می‌نماید. در همین راستا ردادی (1387) نیز پیشنهادهایی برای افزایش امنیت اجتماعی با توجه به سرمایه اجتماعی مطرح کرد. یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج حاصل از پژوهش سحابی و همکاران (1388)، سیدمیرزایی و دیگران (1390) و هزارجریبی و همکاران (1393) در شاخصه‌ها و متغیرهای مشترک کاملاً منطبق می‌باشد. همچنین بطور خاص در خصوص عملکرد ناجا نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش مختاری و همکاران که نشان دادند رابطه مثبت و معنی‌داری بین عملکرد پلیس و احساس امنیت اجتماعی وجود دارد نیز همخوانی دارد.

پیشنهادها

- به هر اندازه که نیروهای پلیس درست با تکیه بر سه اصول سرعت، دقت و صحت بتواند قدرت عمل خود را در مقابله با جرایم و ناهنجاری‌ها نشان دهد، زمینه برای گسترش ناامنی کاسته شده و می‌توان افزایش در شاخص احساس امنیت را انتظار داشت.

- حضور مأموران در سطح شهر نه تنها در احساس امنیت اجتماعی زنان تأثیر مثبتی ندارد، بلکه گاهی باعث ایجاد حس ناامنی در آنها نیز می‌شود. به همین جهت لازم است عملکردهای نیروی انتظامی مورد تجدیدنظر قرار بگیرد، به طوری که مردم احساس کنند که پلیس جزئی از آنهاست و حس

- اعتماد در آنها تقویت شود. در واقع هر چقدر محیط زندگی زنان امن تر و حضور و عملکرد پلیس نیز بهتر و گسترده تر باشد، به همان نسبت نیز زنان در جامعه احساس امنیت بیشتری خواهند داشت.
- اگرچه اکثر نیروهای انتظامی در حال عمل متعهدانه به وظیفه خود؛ یعنی برقراری امنیت در ابعاد و عرصه‌های گوناگون اجتماعی هستند؛ لکن تخلف تعداد اندکی از این عوامل و بازنمایی آن در رسانه می‌تواند نقش به‌سزایی در ارزیابی ضعیف از عملکرد پلیس داشته باشد و در نتیجه موجبات کاهش احساس امنیت اجتماعی را در پی خواهد داشت.
- اگرچه وظیفه پلیس، برقرار کردن نظم در جامعه است؛ لکن نباید اهتمام در جهت برقراری نظم، موجبات سلب اعتماد از نیروهای پلیس را فراهم سازد؛ به همین سبب نوع مواجهه پلیس با تخلفات قانونی باید در چارچوب هنجارهای اجتماعی مورد توجه قرار گیرد.
- پلیس مأمون مردم ستم‌دیده و متضرر از رفتار مجرمانه است؛ بنابراین مواجهه قاطع پلیس با خاطیان باید در چارچوب این نقش مهم یعنی پناه ستم‌دیدگان مورد تأکید قرار گیرد؛ بنابراین پلیس علاوه بر اینکه به صورت عملی و عینی امنیت را در شهر برقرار می‌کند باید به صورت نمادین و احساسی نیز این اهتمام را مورد توجه قرار دهد.
- پلیس اگرچه از قدرت لازم برای اعمال قانون برخوردار است؛ لکن توجه به نظرات و ارزیابی‌های مردم از عملکرد پلیس، باید همواره سرلوحه مأموران قرار گیرد؛ زیرا مشروعیت رفتار قانونمند با ارزیابی مردم رابطه مستقیم دارد.
- پلیس مظهر نیروی قهرآمیز دولت و نظام سیاسی است که به نوبه خود حامی مردم و محافظ آنان است. نه تنها نگرش مردم نسبت به نظام سیاسی بر ارزیابی آنان از عملکرد پلیس تأثیرگذار است بلکه شیوه معرفی پلیس و نحوه بروز و ظهور این نیرو در فعالیتهای اجتماعی به نوبه خود بر مشروعیت نظام سیاسی و نگرش نسبت به سایر نهادهای سیاسی تأثیرگذار است.

- ارتقاء سطح آگاهی و شناخت عمومی جهت تحکیم نظم و انضباط؛ توجه به نقش آموزش و پرورش در زمینه افزایش آگاهی عمومی در رابطه با عوامل مختل کننده امنیت اجتماعی و آموزش شیوه‌های کاهش و رفع چالش‌ها و تهدیدات در کمین نظم و امنیت در سطح مدارس و تقویت اطلاع‌رسانی به دانش‌آموزان در زمینه مزبور از دیگر راهکارهای آموزشی توصیه شده برای آموزش و پرورش می‌توان موارد زیر را نام برد: آموزش آشنائی با قوانین به آحاد جامعه، آموزش مقابله با مشکلات خصوصاً به کودکان، نوجوانان و جوانان، آموزش پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی به شیوه‌های مختلف در مدارس و دانشگاه‌ها در جهت افزایش میزان احساس امنیت اجتماعی در سطح جامعه.

- با توجه به اینکه یافته‌های این تحقیق از وجود رابطه‌ای معنی‌دار بین پایگاه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی حکایت دارد؛ بنظر می‌رسد توزیع عادلانه امکانات و ثروت و کاهش فاصله طبقاتی و محرومیت‌زدایی با فراهم نمودن بستری مناسب برای مشارکت آحاد جامعه در تأمین امنیت اجتماعی مؤثر بوده و موجبات ارتقاء احساس امنیت اجتماعی را فراهم می‌آورد. بنابراین می‌توان کاهش اختلاف طبقاتی و توزیع عادلانه امکانات و فرصت‌ها و بهبود سایر شاخص‌های پایگاه اجتماعی در جامعه را بعنوان راهکاری کاربردی پژوهش حاضر در جهت ارتقاء امنیت و احساس امنیت اجتماعی پیشنهاد نمود. باید در نظر داشت در صورت وجود و احساس عدالت و مساوات در بطن جامعه و قرار گرفتن آحاد مختلف جامعه در معرض مخاطرات و منافع برابر، عملکرد پلیس و سایر نهادهای امنیتی از قبیل کنترل‌های اجتماعی نه تنها با مقاومت روبرو نخواهد شد بلکه همکاری و همراهی آحاد جامعه و در نهایت بهبود شاخص‌های امنیتی و احساس امنیت را در پی خواهد داشت.

- یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد اعتماد اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار می‌باشد لذا بدیهی است هرچه اعتماد اجتماعی در بین افراد در جامعه بیشتر باشد احساس امنیت اجتماعی در بین آنها نیز ارتقا می‌یابد. در این زمینه در راستای ارتقاء اعتماد اجتماعی و به تبع آن افزایش احساس امنیت، معماران فرهنگی و برنامه‌ریزان اجتماعی می‌بایست با بسترسازی و زمینه‌سازی‌های

فرهنگی به تقویت پایه‌های اعتماد بنیادین در بین افراد جامعه کمک کنند تا اعتماد عام را هم در بین مردم و هم در بین نهادهای خصوصی و دولتی افزایش داده و از این طریق احساس امنیت را نیز تقویت نمایند.

- از آنجایی که میزان گرایش به مشارکت، در احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار می‌باشد؛ پیشنهاد می‌گردد نهادها و سازمان‌های امنیتی و علی‌الخصوص نیروی انتظامی با فراهم نمودن زمینه‌های مشارکت‌های فرهنگی، مدنی و اجتماعی نظیر پلیس افتخاری، پلیس مدرسه و یا دروه‌های داوطلبانه نظارت انتظامی عمومی و همچنین استقبال از مشارکت فعال شهروندان بعنوان همکاران پلیس، به کاهش فاصله مردم با پلیس، افزایش اعتماد عمومی به نیروهای انتظامی و در نهایت بهبود و ارتقاء شاخص‌های امنیت و بویژه احساس امنیت اجتماعی در جامعه کمک نمایند.

- احمدپور، سعید و بهرام قاسمی پور (1388). بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی (با تأکید بر رسانه‌های جمعی، عملکرد پلیس و بروز جرایم). فصلنامه علمی - پژوهشی انتظام اجتماعی، سال اول، شماره اول، صص 9-29.
- احمدی، آرمان و احیایی، پویان (1393). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل مرتبط با آن. فصلنامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی، سال چهارم، شماره سوم (پیاپی 14)، صص 35-60.
- افشار، ز. (1385). امنیت اجتماعی زنان در شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- بوزان، ب (1378). مردم، دولت‌ها و هراس. ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- پورموزن، محمد (1389). سرمایه اجتماعی در ایران (وضعیت موجود)، دورنمای آینده و امکان شناسی گذار. فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ششم، 25، صص 195-234.
- تاجبخش، کیان و افشین خاکباز (1390). دموکراسی و توسعه، اعتماد و سرمایه اجتماعی. تهران: انتشارات شیرازه.
- حاجیانی، محمود (1384). راهکارهای تحقق امنیت اجتماعی. تهران: معاونت اجتماعی و ارشاد نیروی انتظامی.
- خواجه نوری، بیژن و مهدی کاوه (1392). مطالعه رابطه بین مصرف رسانه‌ای و احساس امنیت اجتماعی. فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال دوم، شماره 2، صص 57-78.
- خوشفر، غلامرضا (1378). بررسی مشارکت مردم در ایجاد، حفظ و گسترش امنیت اجتماعی مراکز شهرستان‌های استان مازندران. به سفارش دبیرخانه شورای تأمین استان مازندران.
- ردادی، م (1387). سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی، نشریه اقتصاد، ش 21، صص 231-281.
- رفیع پور، فرامرز (1375). جامعه، احساس و موسیقی. تهران: شرکت سهامی انتشار، چاپ اول.
- ساروخانی، باقر (1380). درآمدی بر دایره المعارف علوم اجتماعی. تهران: انتشارات کیهان، جلد دوم، چاپ سوم.
- سحابی، جلیل؛ عین فیضی، جمیل و صمدی، بگه جان (1388). بررسی تأثیر عناصر اجتماعی بر امنیت اجتماعی در شهر سنندج. پژوهشنامه علوم اجتماعی، سال سوم، شماره سوم، صص 156-182.

- سلطانی و همکاران (1394). مطالعه نقش پیشگیری انتظامی از جرم بر احساس امنیت شهروندان تبریزی، مطالعات جامعه شناسی، سال هشتم، شماره بیست و نهم، صص 39-56.
- مقتدایی، لیلا و امیری، زهرا (1396). بررسی تأثیر مدیریت افکار عمومی بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان اصفهانی. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، دوره 6، شماره 2، شماره پیاپی 17، صص 63-88.
- سیدمیرزایی، محسن (1390). بررسی رابطه میان عوامل اجتماعی و امنیت اجتماعی زنان سرپرست خانوار (مورد مطالعه: زنان شهر ایلام). فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، ش 28، صص 108-79.
- عظیمی، نورالدین، کریمی، نجمه و عطابخش، فاطمه (1396). بررسی نقش عوامل اجتماعی و کالبدی بر احساس امنیت شهروندان در شهر رشت. فصلنامه آرمانشهر، دوره 10، شماره 19، صص 131-142.
- علیزاده اقدم، محمدباقر، بنی فاطمه، حسین و صبوری، رباب (1395). بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان شاغل در سازمان‌ها و ادارات دولتی شهر تبریز و عوامل مرتبط با آن. فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، شماره 12، صص 46-29.
- فدائی شهری، غلامرضا (1386). نقش پلیس مکتبی در پیشگیری از آسیب‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی. مجموعه مقالات همایش پلیس، امنیت، مردم. مشهد مقدس.
- کردزنگنه، جعفر (1394). مطالعه تطبیقی احساس امنیت اجتماعی در بین زنان سرپرست خانوار و زنان دارای سرپرست (مطالعه ای در شهر رامهرمز). نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، سال دهم، شماره نوزدهم، صص 109-142.
- گروسی، سعیده، میرزایی، جلال و شاهرخی، احسان (1386). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت. فصلنامه دانش انتظامی، سال نهم، شماره 2، صص 39-26.
- گیدنز، آنتونی. (1387). تجدد و تشخیص. ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.
- محبوبی‌منش، حسین (1381). امنیت و انحرافات اجتماعی. مطالعات راهبردی زنان (فصلنامه کتاب زنان سابق)، سال چهارم، شماره 18.
- مختاری، مریم؛ بلالی، اسماعیل؛ میرفردی، اصغر و حسینی اخگر، سیدمصومه (1391). بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهر یاسوج. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، دوره 1، شماره 2، صص 21-40.
- میری آشتیانی، الهام (1383). بحران امنیت اجتماعی در ایران. ماهنامه برداشت اول، سال سوم، شماره 22.

- میلس، تری و دیگران (1959). مطالعات امنیتی نوین. ترجمه علیرضا طیب و وحید بزرگی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- نامنی، ابراهیم و همکاران (1397). بررسی تأثیر طرد اجتماعی غربت‌ها بر احساس امنیت اجتماعی ساکنین شهر سبزوار. فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی، شماره 53، صص 33-62.
- نبوی، سیدعبدالحسین و همکاران (1388). بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی. جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و یکم، شماره چهارم، شماره 25.
- نوروزی، ف. و فوالدی سپهر، س (1388). بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان 15-29 ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن. فصلنامه راهبرد، سال هجدهم، ش 53، صص 129-159.
- نیازی، محسن و یاسمن فرشادفر (1390). بررسی رابطه بین میزان اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان شهر تهران. فصلنامه مطالعات شهری، سال اول، شماره اول، صص 187-147.
- نویدنیا، منیژه (1382). درآمدی بر امنیت اجتماعی. فصلنامه مطالعات راهبردی، دوره 6، شماره 19، صص 55-76.
- هاشمیان‌فر، علی و زهرا کشاورز (1391). بررسی جامعه‌شناختی گستره احساس امنیت اجتماعی در شهر اصفهان. فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، دوره 1، شماره 3، صص 62-39.
- هرسبیج، حسین و محمود اوغلی، رضا (1391). بررسی رابطه مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان اصفهانی. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال اول، شماره دوم، صص 1-20.
- هزارجریبی و همکاران (1393). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی شهر تهران). فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، دوره 5، شماره 20، پاییز 1393، صص 1-42.
- همتی، رضا (1386). پلیس جامعه‌محور و نقش آن در کاهش احساس ناامنی. فصلنامه دانش انتظامی، دوره 9، شماره 3 (مسلسل 35)، صص 131-147.
- Caprioli, M (2004). "Democracy and Human Rights versus Women's Security: A Contradiction?" Security Dialogue, Vol. 35, No. 4, p.p. 412-428.
- Chinekesh, Ahdieh & et al, (2017). Exploring the youth experience about sense of social security: a qualitative study, Electronic Physician, Volume: 9, Issue: 12, Pages: 6017-6026: <http://www.ephysician.ir>.

- Eden-Moorefield, B & Others. (2007). "From divorce to remarriage: Financial management and security among remarriage women".Journal of Divorce and Remarriage. (47).
- Kim, S (2008). "Concept of Societal Security and Migration Issues in Central Asia and Russia", CAMMIC Working Papers, No.2, p.p. 1-20.
- Panik, B (2009). "Societal Security - Security and Identity", Western Balkans Security Observer, No. 13, p.p. 29-38.
- Saleh, a (2010). "Broadening the Concept of Security: Identity and Societal Security", Geopolitics Quarterly, Volume: 6, No 4, p.p. 228-241.